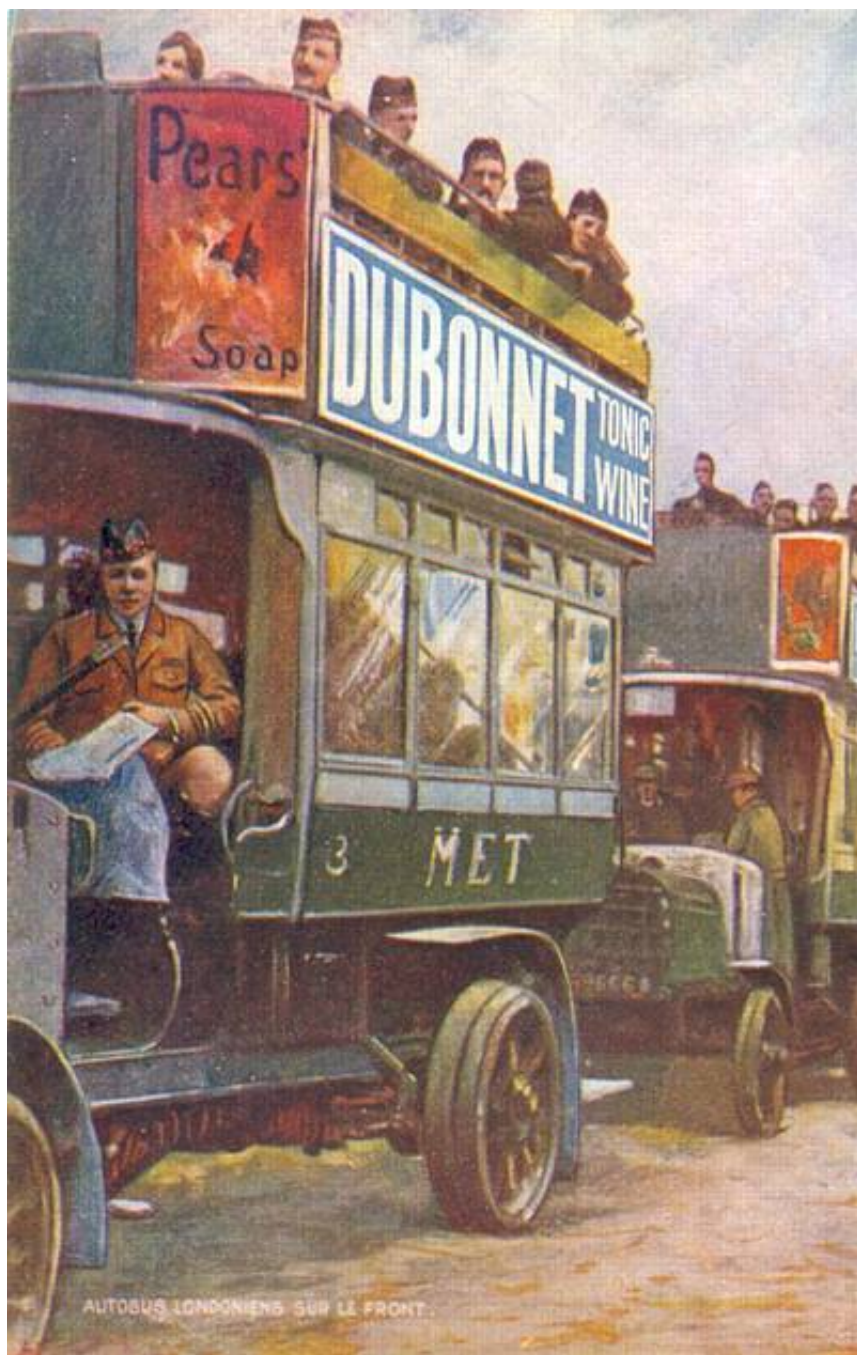


Om engelske omnibuskompagnier under Første Verdenskrig

Indledning

Inspireret af den tyske hærs øvelser i sommeren og efteråret 1908, hvor man forsøgsvis transporterede personel og forsyninger i lastvogne, afholdt den engelske hær til et tilsvarende forsøg den 21. december 1908. I 24 lejede busser fra London General Omnibus Company (LGOC), ledsaget af tre værkstedsvogne, flyttedes 500 mand fra Territorial Army. To af busserne simulerede sanitetskøretøjer, mens en tredje fungerede som en mobil kommandostation. Observatører og kampdommere fulgte begivenhederne fra personvogne. Forsøget faldt heldigt ud og den 17. marts 1910 gennemførtes endnu et forsøg, blot i større målestok; der deltog 411 køretøjer af mange forskellige slags. Hermed startede for alvor en ny æra i den engelske hærs historie og under Første Verdenskrig indtog motorkøretøjet for alvor sin plads i snart sagt alle enheder.



En londonbus på vej mod fronten, ca. 1914.

Samtidigt fransk postkort, udgivet som reklame af Dubonnet.

Auxiliary Omnibus Companies

Bussen - en Daimler sandsynligvis - kommer fra sporvejselskabet Tramways (M.E.T.) Omnibus Company, der var associeret med LGOC.

Selskabet var blandt de første, som blev bedt om at stille transportkapacitet til rådighed for det engelske forsvar.

Flåden lægger ud...

Anmodningen kom fra Admiralitetet til Tramways (M.E.T.) Omnibus Company i september 1914, hvor Marineministeriet udbad sig 75 busser samt mandskab til brug ved Royal Naval Division [1](#)), der blev sendt til Antwerpen i 5. oktober 1914.

Kilde 1 omtaler, at marineminister Winston S. Churchills ide om transporten givet var inspireret af øvelserne i 1908 og 1909.

Af mandskabets soldaterbøger fremgik, at de nu tilhørte Royal Marines, men de blev sendt til Frankrig i civilt antræk.

Hæren følger trop...

I midten af oktober 1914 kom en tilsvarende anmodning fra Krigsministeriet, som udbad sig 300 busser [2](#)) fra London General Omnibus Company (LGOC).

Busser og mandskab blev hurtigt samlet ved Grove Park i det sydøstlige London.

De blev organiseret i fire omnibuskompagnier, benævnt 1st, 2nd, 3rd henholdsvis 4th Auxiliary Omnibus Company [3](#)), Army Service Corps (No. 90, 91, 92 henholdsvis 93 Company).

Blandt de nye soldater var chauffører af alle slags, herunder også en enkelt sporvognsfører, hvis erfaringer med hensyn til busser dog kun var rent teoretiske. LGOC foretrak at ansætte tidligere soldater, og de mest erfarne blandt chaufførerne blev nu udnævnt til underofficerer. Officererne kom fra Army Service Corps, hvor de var uddannet på motorkøretøjer, dog uden at have et specielt kendskab til busser.

Hvert kompagni bestod af 75 busser, 2 lastvogne, heraf een værkstedsvogn, samt 4 personvogne og et antal motorcykler.

De første omnibuskompagnier



Seaforth Highlanders, ca. 1914.
Tegnet af Harry Payne [5](#).

No. 1 Auxiliary Omnibus Company

Kompagniet forlod depotet i Grove Park den 17. oktober 1914 og ankom til Frankrig (Rouen) den 23. oktober 1914.

Kompagniet blev knyttet til 2. Armé [4](#) i Blangy, hvor det gennemførte sin første transport den 25. oktober 1914.

Her blev 600 mand fra 2nd Bn. Seaforth Highlanders, 1st Royal Warwickshire Regiment og 2nd Bn. Royal Dublin Fusiliers transporteret fra St. Venant til Houplines (en tur på ca. 40 km). Enhederne var en del af 10. Brigade i 4. Infanteridivision.

No. 2 Auxiliary Omnibus Company

Kompagniet forlod depotet i Grove Park 22. oktober 1914 og ankom til Frankrig (Rouen) den 27.-29. oktober 1914.

Her blev det knyttet til 1. Armé i Bailleul.

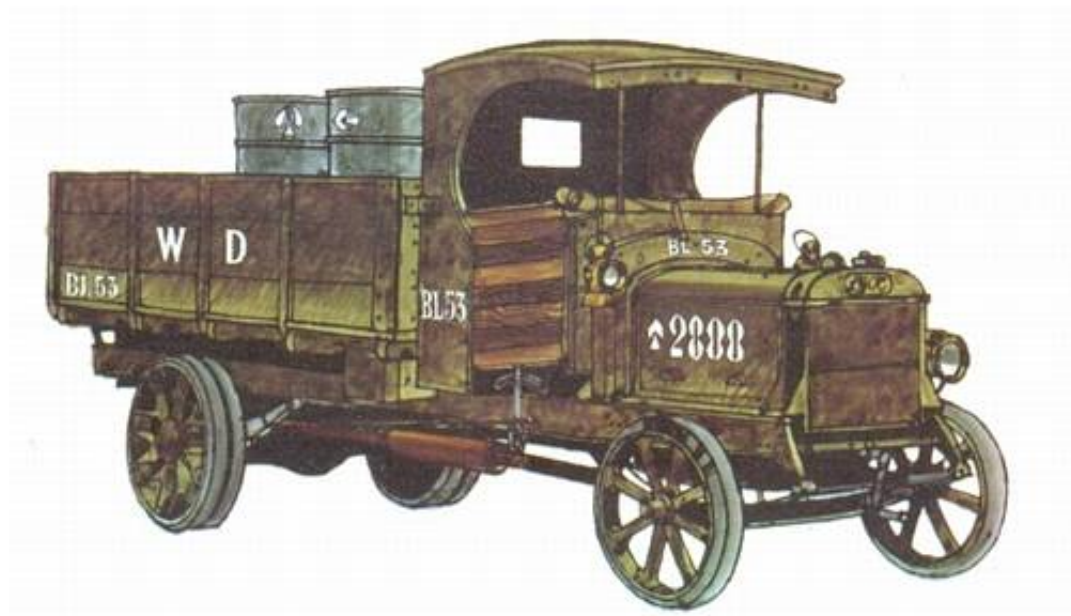
Blandt de første transporter var 1.000 franske soldater, der 3. november blev kørt til Elverdinghe og 1.800 franske alpejægere, som blev transporteret den 12. november 1914.

No. 3 Auxiliary Omnibus Company

Kompagniet blev oprettet 26. oktober 1914 i Grove Park af personale fra LGOC. Kompagniet kom dog til at transportere ammunition i stedet for soldater, idet det blev omdannet til en særlig ammunitionsforsyningsenhed direkte under overkommandoen i Frankrig (GHQ Ammunition Park).

No. 4 Auxiliary Omnibus Company

Antallet af rådige lastvogne var langt mindre end behovet, hvorfor 4. Kompagnis busser blev ombygget til lastvogne.



AEC B-type bus konverteret til lastvogn.

Fra Kilde 1.

Kompagniet blev oprettet 28. oktober 1914 og bestod af personel, der var særligt hvervet til chaufførjobbene. Kompagniets stabsdeling og værkstedselement kom ikke til at fungere sammen med transportkompagniet, men blev til No. 1 Mobile Repair Unit, Army Service Corps.

Hjemmesiden *The Long, Long trail - The British Army in the Great War*, Land Forces of the British Empire indeholder en oversigt over de i alt 8 omnibuskompagnier, der i løbet af krigen blev oprettet under Army Service Corps.

Se *The ASC Motor Transport Auxiliary (Omnibus) Companies*.

Busserne



Army Service Corps Motor Transport, Grove Park.
Fra Kilde 2.

Busserne fra Tramways var af kom fra bilfabrikken *Daimler*, mens busserne fra LGOC blev bygget af AEC (Associated Equipment Company), med betegnelsen *B-Type bus*.

I begyndelsen så busserne ud ganske som på Londons gader. Kilde 3 omtaler endog, at en soldat fra London Scottish [6](#) oplevede at blive kørt til fronten af den samme chauffør, som plejede at køre ham på arbejde i London!

Kilde 3 omtaler i øvrigt, at busserne blev tildelt de enkelte infanteribrigader som transportelement, i et antal af 30 busser pr. brigade.

Efterhånden blev ruderne, som let blev slået i stykker af soldaternes udrustning, erstattet af brædder og busserne blev bemalet i "hærens normalfarve".



Army Service Corps Motor Transport, Grove Park.
Fra Kilde 2.



Auxiliary Omnibus Company - Indiske soldater på vej mod fronten, 1914.

Billedet er fundet på Internettet, men kilden fortaber sig i det uvisse; kvaliteten er måske ikke den bedste, men motivet er unikt.

Det må givet have været en på alle måder ny oplevelse for disse indiske soldater at blive transporteret frem til fronten med bus.

Flere af soldaterne havde måske hørt om - og endnu færre set - motorkøretøjer, og hovedparten havde givet aldrig prøvet noget sådant før.



En LGOC B-type bus ombygget til mobilt dueslag.

Fra Kilde 1.

Særlige opgaver

Ud over den omtalte ombygning til lastvogne, blev busser også anvendt til sygetransport og mobile kommandostationer.

En anden funktion, som busserne senere kom til at udfylde, var rollen som brevduetjenestens mobile dueslag. Her fungerede de side om side med hestetrukne dueslag.

Læs mere om brevduetjenesten i min artikel [Om den engelske brevduetjeneste under Første Verdenskrig](#).

Efter krigen



En LGOC B-type bus er bevaret for eftertiden og er i dag udstillet på Imperial War Museum i London.

Den blev i 1920 overdraget til Kong George V.
Billedet til venstre stammer fra London Transport Museums hjemmeside.

Det mere nutidige billede fra Imperial War Museum er også fundet på Internettet, på en hjemmeside tilhørende en herre ved navn Ian Fuller.

Efter Første Verdenskrig blev busserne leveret tilbage til ejerne. Efter at være bragt tilbage til deres oprindelige udseende, var de hurtigt i drift på Londons gader igen.

Afslutning

Busserne på Imperial War Museum er døbt "Old Bill's Bus" efter en figur på Bruce Bairnsfathers humoristiske tegninger fra krigen. I en årrække kunne man få et Airfix byggesæt i skala 1:32 som forestillede en B-type bus - byggesættet fandtes i en militær udgave (Old Bill's Bus) og en civil udgave (B-type Bus). I 1960'erne var bl.a. disse busser genstand for omfattende konverteringer af datidens samlere, f.eks. Roy Dilley og Henry Harris.



LGOC B-type bus i lastvognsudgave.

Et eksempel på en Roy Dilleys konvertering fra Kilde 4.

Ud over i gamle numre af Airfix Magazine findes der billeder af d'herrers spændende konverteringer i bl.a.:

1. *How to go Collecting Model Soldiers* af Henry Harris, Patrick Stephens, London 1969, ISBN 85059-036-1.
2. *Scale Model Soldiers* af Roy Dilley, Almark Publications, London 1972, ISBN 0-85524-062-8.

Man kan være heldig at finde disse gamle byggesæt til salg, men ellers er man i dag henvist til firmaer som f.eks. Tommy Atkins, hvis man vil have 1:32 modeller af de gamle busser i militært antræk.

Kilder

1. *Military Transport of World War I* af C. Ellis, Blanford Press, London 1970, ISBN 0-7137-0701-1.
2. *Army Service Corps 1902-1918* af Michael Young, Leo Cooper, London 2000, ISBN 085052-730-9.
3. *First Ypres 1914* af David Lomax, Osprey Campaign Series Nr. 58, London 1999, ISBN 1-85532-573-X

4. *B Type service van, Airfix bus conversion* af Roy Dilley, Airfix Magazine, 8. årgang, nummer 5, januar 1967 [7](#).
5. *British Military Transport 1829-1956* af David Fletcher, udgivet af The Tank Museum, HMSO Books, London 1998, ISBN 011-2950570-6.

Per Finsted



*Et Omnibuskompagni fotograferet ved Ypres, ca. 1917.
Fra Kilde 5.*

Noter:

- 1) For en omtale af Royal Naval Division se f.eks. min omtale af bogen *Command in the Royal Naval Division* samt *Uniformer - Royal Naval Division, 1914-1918*.
- 2) Se også min omtale af bogen *Army Service Corps 1902-1918* (Kilde 2).
- 3) Kilde 2 omtaler vekslende et omnibuskompagni som *Auxiliary Omnibus Company* og *Auxiliary Bus Company*.
- 4) Oplysningerne om arméerne stammer fra Kilde 2. Betegnelsen *armée* blev først taget i anvendelse ved Det engelske Ekspeditionskorps pr. 26. december 1914, hvor ekspeditionskorpset blev opdelt i First Army og Second Army. Herved kom man organisatorisk til at matche den franske hærs opbygning. Indtil da var korpset den største organisatoriske enhed. 4. Infanteridivision, hvorfra 10. Brigade kom, indgik i III Corps.
- 5) Postkort fra serie II af "Regimental badges and their Wearer", nr. 8491, udgivet af Raphael Tuck & Sons "Oilette". Trods ligheden med hensyn til hovedbeklædninger - *glengarry* huen - er soldaterne på Dubonnet-kortet ikke fra Seaforth Highlanders. Henset til officerens lyse ridebukser, må der være tale et Lowland regiment, snarere end et Highland regiment.. Dubonnet-kortet viser også chaufførernes civile antræk, inkl. sixpences.
- 6) London Scottish var en de første enheder fra Territorial Army, der i 1914 blev sendt til Frankrig. Se nærmere i min omtale af bogen *The London Scottish in The Great War*.

7) Det hænder, at man får brug for at efterspore en artikel i det hedengangne Airfix Magazine. Gode mennesker har heldigvis indekseret alle årgange (1960-1993). Se indekset på hjemmesiden Aeroflight -The Website for Aviation Enthusiasts.